

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za en mesec . . . 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vsa leta . . . 12.— . . . 18.—
Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifu v politu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana osmrtnice in javne zahvale, domači oglašitvi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulice Caserina št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravitelstvo* ulice Molino piccolo št. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprta reklama cije se prosto pošilja.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč“.

Oficijozni nazori in resnični odnošaji.

Še enkrat se nam je povrniti danes k izvajanjem oficijoznega „Fremdenblatta“, o katerih smo govorili že v zadnjem izdanju. Res čudno se suče svet v glavi tacega oficijoznega čudaka. O vsem vam govori, o vsem razpravlja, gostobeseden je in včasih tudi duhovit, izboren strateg je, ki ume postavljati svoje baterije na najugodnejša mesta, a vendar, vrag ga vedi, kako je to: nikdar ne prepriča nikogar. Vsi oficijozni imajo namreč to fiksno idejo, da se svet mora vrteti po zakonih, kakor so si jih ustvarili — oni v svoji glavi, ne pa tako, kakor zahtevajo vsakdanje, praktične potrebe. Tudi država bi se morala sukati in vrteti nekako nad svojimi potrebami, nad svojimi resničnimi odnošaji, etnografskimi in političnimi. Tako je tudi člankar v „Fremdenblattu“ narisal nekak idejalen načrt — lep sicer in vabljev, ki pa ima na sebi nesrečno hibo, da praktično ni izvedljiv. Za praktično izvršenje „Fremdenblattovega“ načrta trebalo bi neizogibno, da ljudje vržejo od sebe vse svoje nazore, svoja prepričanja, svoje misli in — svoje koristi. Le tedaj, ako bi se hoteli državljani — ali smemo tako reči? — razmožiti in znebiti svojo lastnega političnega, socialnega in narodnega „jaz“, bilo bi mogoče tako idilično ukupno življenje do sedaj dijamentralno nasprotnih si življev.

Oglejmo si le še nekoliko ona izvajanja dunajskega oficijozna.

Mož brani grofa Badenija pred sumom, kakor da bi isti hotel osnovati poljsko-klerikalno-češko večino. To da je le prazno strašilo. Taka večina da ni mogoča že z ozirom na obnovljenje pogodbe z Ogersko. Pogodbo da more obnoviti le enotna večina!

Tu bi morali uprašati modrega oficijozna, kako si misli on to enotno večino? Ali enotno v narodnem ali enotno v političnem pogledu? Ob sedanjem volilnem redu ni mogoča taka enotna večina. V narodnem pogledu bi bila mogoča le na slovanski strani, ako ne bi bil pokojni Schmerling tako zasnoval volilnih redov, kakor jih je! Od kje

pa hoče dobiti modri oficijoz večino, enotno po svojih političnih in verskih nazorih? Kje za božjo voljo? Iz kojih skupin hoče sestaviti tako večino ko je ni niti jedne skupine, ki bi bila vsaj med seboj enotna po svojih političnih nazorih. Saj to je prav tisti stari znani nedostatek našega parlamentarnega življenja, vsled katerega ni možno — kakor je to po družih konstitucionalnih državah — da bi se stranke razvrščale po političnih nazorih. Ovira takemu razvrščanju je raznoličnost Avstrije v narodnem pogledu. Ta različnost proizvoda, da sede skupno po parlamentarnih skupinah ljudje najrazličnejših političnih nazorov, a jedne in iste narodnosti. To kaže, da je v nas moč narodne ideje silnejša, nego pa vsi politični oziri. Razumen politik računa vsikdar z realnimi odnošaji in pri nas mora računati torej z narodno idejo. Drugače naši oficijoz; oni so nekako ponosni na svojo modrost, koja si zida — preziraje resnične odnošaje — svoje posebne svetove. Tako je tudi „Fremdenblattov“ člankar našel formulo za bodočo enotno večino: sestavni deli bodoče večine se ne smejo udeleževati narodnega pijanstva in morajo pahnuti od sebe vse ekstremne želje.

Konservativni aristokrat mora pozabiti na svoje konservativne tradicije, liberalni aristokrat mora pozabiti, da se je kedaj boril za novodobno šolo, liberallec naj pozabi na svojo minolost; nemški konservativlec naj uduši v sebi uverenje, da je liberalna doktrina donesla neizmerne zla nad človeštvo; slovenski konservativlec naj pozabi, da ga je rodila slovenska mati in da ima do te matere svetih dolžnostij; slovenski narodnjak naj pozabi, da je kedaj prisegel zvestobo narodnim idejalom — vsi naj pozabijo na to, kar je bilo — in izvršen bode lep načrt navihanega člankarja v „Fremdenblattu“. Tako dobimo „jednotno večino“, koja naj potem vsprejme obnovljeno pogodbo z Ogersko in naj opravlja službo redarja zoper one, ki zahtevajo — splošno volilno pravo.

To so vam okosteneli nazori, da gorje! Nikjer je ni besede o gmotnih in intelektualnih potrebah

v igri, vedel se je obupno in brezumno. Komaj sem se mogla obraniti njegovemu nasilstvu.

Vinko, vstopivši v sobo, ne da bi ga opazil in videvši, da sem v družbi drugega moža, je ustrelil v svoji ljubosumnosti in ubil — lastnega očeta.

Gospod Henrik se je zvrnil z divana, toda z nadčloveškimi močmi je še vstal. V tem spoznala sta se še-le oče in sin.

„Oče!“

„Vinko!“

Začula sta se krika.

Videla sem še, kako je Vinko zbežal in gospod Henrik rujovel za njim. Kar se je potem zgodilo, ne vem, ker sem omedlela vsled strahu. Tako je pravila plesavka.

Iskali so ves dan Vinka, zvečer so zapazili, da je šel v hišo, in tu so ga ujeli. Brez upora dal si je zvezati roke.

Ko je gospa Bogomila, vsa potrta po prejšnjih dogodkih, slišala, da so zaprli Vinka, njenega preljubljenega sina, ker je on ubil očeta, znaumila je, saj njena duša ni mogla prenašati toliko pretresujočih dogodkov.

Začetkom je divjala in zahtevala od vsakega človeka svojega sina, koncem koncu se je pomirila. —

posamičnih narodnosti. Oficijozni modrijan govori pač o „narodnih strastih“, katere treba dušiti, ali o narodnih potrebah, kojim treba zadovoljiti — o tem molči kakor riba.

Sploh je mož tega menenja, da strankam ni druge dolžnosti, nego da doprinašajo žrtve na svojem prepričanju v ta namen, da vlada dobi svojo „jednotno večino“. To svojo zahtevo je označil precej jasno v stavku, kjer pravi, da strankam je na svobodo dano, da se „akomodirajo“ temu cilju: absolutni državi!

Torej vlada, oziroma država naj ne bi koncedirala strankam niti za jeden las, ampak stranke se morajo enostavno „akomodirati“ temu, kar hoče vlada. Stranke in narodi naj enostavno položijo orožje in vrhu na kup zmetanega orožja naj prične svoje idilično življenje — enotna večina!

Možu se menda niti ne sanja, da žive narodi svoje duševno življenje, da se narodom pretaka kri po žilah. Drugače bi res ne mogel prihajati med ljudi s takimi — najvišimi načerti.

Ali hoče grof Badeni res iskati bodoče večine — v zraku? Le bujna domišljija mora si misliti v Avstriji večino, ki ne bi poznala druge dolžnosti, nego — služiti vladi.

Ako je grof Badeni res patrijot, ako hoče postati dobronik te države, sezone naj okolo sebe vse one življe, ki so prešinjeni prepričanjem, da v Avstriji ne bode miru, dokler ne bode zadoščeno opravičenim zahtevam vseh državljanov, oziroma vseh narodnosti. Potem še le, ko pade stena narodne nezadovoljnosti, stoječa med pojedinimi plemenimi, potem še-le bodo možne pri nas večine, enotne po političnih nazorih.

Dotlej pa ostanejo vsi slični načerti, kakoršnega nam je predstavil „Fremdenblattov“ člankar, prazna domišljija brez najmanje vrednosti za praktično politično življenje.

Ta članek nam je le v potrdilo: kako različni so oficijozni nazori od — resničnih odnošajev!

Grof Badeni pa zahteva menda, da ga smatramo realnim politikom.

Sedaj živi pod streho, v majhni izbici, o tem, kar se je utegnulo še rešiti iz zaigranega premoženja njenega moža in v vsakej viharnej noči hodi na stopnice čakati moža in sina. Žalibog zaman. Ker je gospod Henrik obležal, kakor sem vam povedal, za rano, provzročeno mu sinom, ostane leta v ječi. —

Tako je dovršil Filip pripovedovati nemilo osodo, ki je zadela nesrečno gospo Bogomilo.

Mati zna dobro vplivati na otroka in s tem dovesti otroka in družino k sreči, toda preobilna in slepa materina ljubezen utegne ne samo storiti otroka nesrečnega, temuč je lahko vzrok največim razporom v družini in v človeški družbi.

Iz takih mislij vzbudila me je vstopivša debela vratarica. Ker sem videl, da mi nima Filip povedati nič več, stisnil sem mu krono v roko in odšel. —

Še marsikrat sem videl gospo Bogomilo v viharnej noči sedeti na stopnicah, toda tudi nje usmilila se je prijazna smrt, ki jo je osvobodila pretežkega duševnega trpenja, pa jo zazibala v večno življenje, na drugem svetu, kjer moli za oproščenje svojega Vinka.

PODLISTEK.

5

Gospa Bogomila.

Spisal Bogorod.
(Zvršetek.)

Velikim trudom posrečilo se je še le zdravniku in redarstveniku, pomiriti jo, potem je pa na zopetno vprašanje redarstvenikovo povedala to-le:

Zvečer je prišel gospod Henrik ves potrtn in obupan k meni. Zahajal je večkrat sem-le. Živel je v razporu z družino in hotel si je iskati tolažbe pri meni. A jaz sem stala na trnih, ker je tudi njegov sin Vinko bil ves zaljubljen v mene, — in on meni tudi ni bil nevšeč. Tako sem trpela očeta in ljubila sina, toda zmirom sem se bala, da bi ne zvedel drug o razmerah družega. V zadnjem času ni bilo dolgo gospoda Henrika pri meni, slišala sem, da je postal strasten igralec ter da se ne briga za nič družega. Tolažilo me je to, češ, da sem se izognila nevarnosti, da bi se oče in sin srečala pri meni. Vstrašila sem se torej, ko je prišel zvečer nenadoma k meni, tim več, ko je moral vsako toliko priti tudi Vinko njegov sin.

Povedal mi je, da je zgubil svoje premoženje

DOPISI.

Iz Trsta. [Izv. dop.] (Ženska ženskemu spolu.) Dovolite mi, da se oglašim tudi jaz. Veseli me, da ste jeli obračati pozornost svojo tudi našemu ženstvu ter motriti isto paznejšim očesom. Tako je prav!

Povod pa, da se oglašam danes, dal mi je članek, priobčen nedavno temu v vrli „Soči“ in v „Edinosti“ pod naslovom „Kukavice“. V tem spisu je znana in opravičena tožba, kako kmalu se lepa slovenska dekleta jamejo sramovati svojega lepega jezika. To je resnica in — žalostna resnica. Le povdarila bi jaz rada, da to, kar štejemo v greh hribovskemu dekletu, je naravnost zločinstvo pri izobraženi gospodini ali gospej. In Bogu bodi potoženo, da izobražene dame naše niso mnogokrat nič boljše nego naša priprosta dekleta. Priprosto dekletu, došlo iz priproste hiše, porodivše se iz revnih in nevednih starišev, ne more imeti pojma o tem, kaj je narodna zavest, narodni ponos, narodna borba. Revici se niti ne sanja o takih stvareh.

Priprostemu dekletu, došlemu v tujino, ni nikdo razlagal o krasoti našega jezika, nihče ga ni navduševal, nikjer mu ni bila prilika, da bi prišlo v dotiko z izobraženim in zavednim moškim svetom. Nikjer mu ni bila prilika za vzbujenje narodne zavesti. In tako dekletu je prišlo potem med čisto tuje ljudi, kjer ne čuje sladke besede domovinske, pač pa le prepogosto zaničevanja njegovega rodu. Ali je čuda, da se tako dekletu odtuja svojemu rodu? Ali je čudo, da se jame polagoma sramovati svojega jezika?

Ni čudno. Pač pa je čudno, ako se sramujejo svojega jezika gospe in gospice, ki občujejo dan na dan z rodoljubnim in zavednim moškim svetom in jim je torej dovolj prilike za spoznanje lepote našega jezika; ki dan na dan zahajajo v družbe, kjer se nepretrgoma oznanja evangelje rodoljubja in narodnega ponosa. In kako impozantna prikazen je vendar ženska, kadar se kaže v ognju navdušenja, v plamenu ljubezni do svojega rodu in do domovine, v žaru ponosa na vse ono, kar je naše, kar znači našo slovensko stvar. Mož-rodoljub nas sili do spoštovanja, ali patrijotičsko navdušenje v ženskem srcu, to imponuje, to ogreva, to navdušuje. Poljske žene so na evropskem glasu. Lepe so res, glas o lepoti poljske žene je razširjen po vsej Evropi. Toda slava poljskega ženstva je v prvi vrsti posledica plamtečega patrijotizma — onih činov ženske požrtvovalnosti, ki je zlatimi črkami zabeležena v zgodovini naroda poljskega.

Pustite le one, ki smešijo narodno žensko, ki pode „Maričke“ v kuhinjo, potiskaje jim z vso silo kuhanico v roko. Vsaka pametna ženska ve in to vem tudi jaz, kje je prva dolžnost ženi. Tej dolžnosti se tudi nikdar ne bode odtegovala pametna žena. Ali zahtevanje, da žena ne imej prav nobenega zmisla za stvari, vršče se izven kuhinje in nekoliko oddaljeno od otroške zibelji, zahtevanje, da žena ne imej prav nikakega zmisla za plemenite svrhe, ki razvnamajo dušo nje lastnemu soprogu, zahtevanje, da ženska ne imej v duši plemenitega čuta ljubezni do svoje lastne krvi — tako zahtevanje je naravnost nečloveško. Ali ni to ganljiv prizor, ako ženska bodri moža na narodno delo? Ali ni ganljiv prizor, ako ženska, liki vestalka, neti plemeniti ogenj domovinske ljubavi?

Ne, rojaki dragi in tovarišice mile: rodoljubna ženska ni smešno bitje, kakor trde nekaterniki, ampak bitje je, ki sili do spoštovanja.

To sem hotela povdariti, da opravičim svoje začudenje, da je še žensk, ki so imele dovolj prilike, da bi bile mogle spoznati vzvišenost naloge rodoljubnega ženstva, ki pa se vendar še sramujejo svojega jezika — mesto da bi se ponašale z istim in ga branile isto čarobno silo, kakoršna je lastna le ženskemu navdušenju.

Žalost obhaja človeka, kadar čuje, da izobražena žena zaničljivo govori o lastnem rodu; da zasmehuje, kjer bi morala braniti.

Ali da je tako, so mnogo krivi tudi možki. Iz same obzirnosti in krivo razumljene uljudnosti do žensk, si ne upajo opozarjati žensko na nje narodno dolžnost. Možki bi morali dovajati žensko z moralno silo svojega nadkriljujočega razuma — do razumevanja vzvišenosti naloge patrijotičske žene, do uverjenja, da je ni častitljivejše prikazni, nego je žena, ki ljubi rod svoj. Kdo ni n. pr.

snemal klobuka pred pokojno gospo Murnikovo? Znana in — spoštovana in ljubljena je bila po slovenski domovini. Zakaj? Bila je rodoljubka; toda ne le v ozkem krogu kake čitalniške veselice, ampak tudi na velikem trgu javnega življenja.

Možje in mladeniči zanemarjajo svojo dolžnost glede na narodno vzgojo ženstva, ker se boje — zamere. Ko ženske šepetajo italijanski ali nemški, si možki v krščanskem usmiljenju zatiskajo ušesa; kaj šele, če ta ali ona dama na koji slovenski veselici spregovori slovensko besedo, to jo hvalijo, kakor da bi bila storila Bog ve kaj, mesto da bi jej povedali jednostavno in naravnost: odslej mora biti tako vedno in povsodi, ker je to tvoja — dolžnost!

Možki ne vrše svoje dolžnosti in vsled tega je ne vrše tudi ženske; in ker je ne vrše ženske, ne vrše je tudi cele družine v domačem krogu. Tako poraja jedno zlo drugo zlo. Le tako se je mogla ukoreniniti misel v mnogih izobraženih ženskih, da je slovenski jezik le za izvestne slavnostne prilike, sicer pa pustimo, da govorita ta jezik kmečki fant in kmečko deklet!

To je huda zmeta našega ženstva; nam ni v čast, narodu pa v škodo. Tovarišice, vzdramimo se! Ako nas nečejo možki dovajati do vršenja narodne dolžnosti, pa jim pokažimo, da se hočemo vzgajati same v ljubezni do svojega rodu in jezika, za vršenje one velike naloge, ki pripada ženstvu v vsakem narodu! Pokažimo, da smo rodoljubne žene in da hočemo, da tudi vse naše tovarišice postanejo braniteljice svojega rodu.

Ker pa je jezik glavni znak narodnosti, kazati moramo svoje rodoljubno mišljenje v tem, da vsikdar in povsodi, v domači rodbini in na javnem trgu, v družbi domačinov in v navzočnosti tujcev, z ljubeznijo in ponosom rabimo svoj jezik!

Dvignite se ve, ki ste že zavedne, da si vzgajimo — rod rodoljubnih žena!

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 24. septembra 1896.

Deželnozborske volitve v Spodnji Avstriji. Volitve v kmečkih občinah so prinesle 5 novih poslancev, 14 bilo jih je zopet izvoljenih. Vsi pripadajo konservativni stranki. O liberalcih seveda ni sledu.

Položaj v Turčiji. „Politische Corresp.“ javlja od merodajne strani iz Peterburga, da je povsem izmišljena vest, ki jo je prinesel list „Times“, da je namreč rusko brodovje iz Črnega morja, na katerem je jeden romunski vojaški dopisnik, pripravljeno ustopiti v Bospor, ako to ukaže ruski odposlanik v Carjemgradu. Nasprotno se zagotavlja, da uprava ruske mornarice poslednji čas ni odredila ničesar izrednega gledé brodovja v Črnem morju.

Angleška — zagovornica človekoljubja. Pod tem naslovom piše praška „Politik“ kaj uместno:

„Čudno je, kako topli so postali sicer hladni Angleži. Armenske grozovitosti vzbujajo gotovo v vsem civilizovanem svetu splošno sočutje z žrtvami mahomedanske srditosti ter ogorčenje na zanemarenih odnošajih v osmanski državi; ali nikjer ni ogorčenje doseglo tako stopinjo, nikjer se zgražanje ni polastilo toli širokih slojev ljudstva, kakor na Angleškem. V Londonu, Birminghamu, Bristolu in po drugih mestih priredili so shode. Angleška, kakor zagovornik, in še tako odločen zagovornik človekoljubnosti, Angleška — branitelj tlačnih, to je nekaj tako frapantnega, da bi moralo vzbujati največje nezaupanje, ako ne bi bili znani razlogi temu gibanju. Le poglejmo po vsej zemlji! Kjerkoli je menila Angleška, da jej je vršiti svojo „civilizatorično“ nalogo, povsodi je kazala popolno pomanjkanje vsakega čustvovanja, povsodi je tlačila z nogami človeška prava, povsodi je „civilizovala“ najgrozovitejšimi, najbrutalnejšimi sredstvi, brezmejno krutostjo. „Vse smete verjeti, kar vam pripovedujejo groznega, obsovražljenega o delovanju in o vedenju nekaterih naših civilizatorjev“; tako je zatrdil nedavno neki misijonar o odnošajih ob Kongu, in te besede veljajo v polnem obsegu za civilizatorično delovanje Angleške. Da, topovi in vešala, to so civilizatorična orodja Angležev. Ako navihan lahkoživec propoveduje moraló, obračamo se od njega gnusom, ker se nam gnusi vsako licemerstvo. A kar Angleška uganja sedaj, to je potencirano licemerstvo.“

S tem seveda ni obdolžen ves narod angleški, pač pa je obsojena nečloveška politika angleških državnikov. Večina ljudstva — zlasti nižji sloji — mislijo dobro, kakorpošteno misli tudi stari poštenjak in zagovornik Slovanov na Balkanu, Gladstone, ki je včeraj v Liverpoolu zagovarjal resolucijo, s katero se pozivlje angleška vlada, da naj skrbi za varnost kristijanov v Turčiji, če ne drugače pa s pritiskom na sultana.

Angleškega poslanika v Carjemgradu morali bi odpozvati — tako zahteva resolucija —, turškemu v Londonu pa izročiti papirje. Po tem šele naj bi se pričela pogajanja.

Dobri mož misli gotovo prav, ne pa tako sedanji angleški državniki. Njim ni do varstva turških kristijanov, ampak oni hočejo nezadovoljnost kristijanov le izkoriščati za svoje namene, da bi preko trupel nedolžnih žrtv dospeli do svojega cilja — do utrjenja svojega upliva v Carjemgradu in do podaljšanja svojega gospodarstva v Egiptu.

Različne vesti.

Odbor pol. društva „Edinost“ bode imel nocoj ob 8. uri svojo sejo, na kar še enkrat opozarjamo vse gg. odbornike in namestnike.

Nadvojvoda Leopold na Cetinju. S Cetinja poročajo dne 24. t. m.: Včeraj je došel semkaj nadvojvoda Leopold pod strogim inkognitom in pod imenom „Vives, posestnik iz Palme“. Ogleдал si je mesto, napravil mnogo fotografij in se opoldne odpeljal v Kotor.

Nadvojvodinja Marija Valerija povila je dne 24. t. m. v Išlo hčerko. Nj. Vel. cesarica je takoj odpotovala z Dunaja k svoji hčeri.

Odlikovanje. Nj. Vel. cesar podelil je okrajnemu glavarju Paskvalu Rossetiju pl. Scanderju viteški križec Fran Josipovega reda.

Romunska odlikovanja c. kr. stražarjem v Trstu. Nj. Vel. cesar je dovolil, da smeta nadzornika tržaške javne straže Karol Hussak in Fran Mihelčič vsprejeti in nositi kralj. romunsko kolajno „Serviciu Credincios“ I. razreda, stražarja Luis Dietze in Mansuet Depretis pa isto kolajno II. razreda.

imenovanje. C. kr. namestništvo v Trstu je imenovalo topničarskega narednika Vikt. Liebla namestniškim kancelistom pri c. k. okrajnem glavarstvu v Malem Lošinju.

Mestni svet tržaški je imel sinoč svojo XXIV. letošnjo javno sejo. Poročilo o isti objavimo v večernem izdanju današnje številke.

Graf Badeni v Divači. V „Naši Slogi“ čitamo: V Divači, na goriških tleh, pričakovali so ministra-predsednika okrajni glavar in okrajni sodnik z raznimi uradniki in lepim številom ljudi iz Divače in Lokve. Iz vlaka stopivšemu ministru-predsedniku klicali so „živio“. A ko je izstopil posl. Spinčić, klicali so tudi njemu „živio“. To se je ponovilo, ko je zopet stopil v coupé. V tretje po potem, ko se je vlak že pomikal in je občinstvo že pozdravilo ministerskega predsednika z živio-klici.

Torej tudi te ovacije posl. Spinčiću mogle so pončiti njegovo ekscelenco, je-li stoji ali ne stoji naše ljudstvo za svojimi zastopniki.

Slava Baščanom! Občina Baška je bila zaslovela povodom zadnjih deželnozborskih volitev v Istri. Tudi tja dol se je bil privlekel znani laški agitator York. Mož je agitiral takim načinom, da se je županu Pajaliću videlo potrebno, deti tega moža v varno zavetje. Ne v zapor, kakor so lagali laški listi, ampak le v varnost — v sobo ga je priprl, kjer delajo navadno geometri. Sledila je seveda ovadba proti županu radi zlorabe uradne oblasti in javnega nasilja, a slednjič se je završila s tem, da je vrhovno sodišče popolnoma razveljavilo obsodbo, ki jo je bilo izreklo okrožno sodišče v Rovinju.

Blamaže, ki jo je doživel junak York v Baški in vsa njegova stranka v poznejši pravdi, nikakor niso mogli preboleti naši nasprotniki in tuhtali so in tuhtali, kako bi zamašili na njih ugledu nastalo razpoklino. Najlepša prilika se jim je prikazala v občinskih volitvah, ki so se vršile pred par dnevi. Računali niso slabo; to bi bil res moralen udarec za našo stranko, ako bi občinarji z glasovnico v roki dali krivo lastnemu županu in pravo glasovitemu Yorku. Iz teh razlogov se je naš „Piccolo“ kaj živo brigal za občinske volitve v Baški. Alilaška gospoda so delali račune brez Baščanov in „Piccolo“ je te dni prav čisto pozabil na volitve v

Baški. Kdo se bi mogel razumeti njegovega molka? In če bi kdo res ne razumel pomena tega molka, mu ga pa raztolmači nastopna brzojavka, došla dne 22. iz Baške: „Vsi trije razredi jednoglasno naši!“ Slava Baščanom, ki so glasovitemu Yorku jednoglasno pokazali — vrata!

Čakajte! gorenjo izjavo o molku „Piccolovem“ moramo popraviti nekoliko. V sredo zvečer je pač prinesel brzojavko, da so oni zmagali v tretjem razredu in da bodo Italijani (partito nazionale, pravi „Piccolo“) najbrže imeli večino v občinskem zastopu.

Vest je bila sicer zlagana, ali „Piccolo“ je dosegel toliko, da se je njegovo občinstvo veselilo — za jeden večer. Ali preznačilno je za duševno dispozicijo laške stranke, da se poslužuje že takih obupnih sredstev: da laže nocoj v tolažbo svojim vernim, dasi ve, da jutri pride resnica na dan! Tako varajo svoje občinstvo, kjer in — dokler morejo. Poslej je seveda utihnil „Il Piccolo“ in niti besedice ni žugnil več o — „italijanski zmagi“ v Baški. Bog jim daj še mnogo takšnih zmag!

Žaljenje — „veličanstva“. Nikar se ne ustraši, spoštovani čitatelj! Saj ne mislimo govoriti o posvečeni osebi našega milega in modrega vladarja. Ne, neko drugo „veličanstvo“ je bilo žaljeno tedi dni v Buzetu! Veličanstvo — laške domišljavosti.

Čujte torej, kaj se je zgodilo na kolodvoru v Buzetu o prihodu grofa Badenija, oziroma po odhodu istega. Med gromovitimi živio-klici je zaklical nekdo tudi „živio Menelik“, hoté se menda malce pošaliti z laškimi kaporijoni, ki so blede od jeze motrili krepke pojave narodne zavesti našega ljudstva. Po tem vskliku se je čutilo žaljeno njeno „veličanstvo“ — italijanska domišljavost!

Ali kaj storiti, ko naš kazenski zakon ni določil kazni za tako zločinstvo?! Ti ljubi Bog, kedaj je bila še v zadregi laška domišljavost, ko jej je vendar dobro — vsako sredstvo?! Tudi v Buzetu so italijančiči pogodili sredstvo, da bi se maščevali radi žaljenja veličanstva njih — brezmejne domišljavosti.

Toda, ako hočemo nadaljevati pripovedovanje, moramo deti na stran šalo, kajti tu postaja stvar krvavo resna. Iz onega vsklika so brezvestne duše napravile resnično žaljenje našega vladarja in so stvar tudi prijavile sodišču.

Sedaj se vrši preiskava. Le to bi radi vedeli, kako so gospóda podprli svojo ovadbo! Ne, tolike drznosti še nismo doživeli. Stvar nas ne skrbi ni malo in bi tudi ne govorili o njej, ker vemo, da za gospódo vzraste silna blamaža. Vendar pa smo omenili tega dogodka, da pokažemo zopet s tem novim vzgledom, kakih sredstev se poslužujejo naši nasprotniki! Nobeno sredstvo jim ni preslabo, s tem je povedano — vse! Ali hočete več drznosti, nego je ta, da določbe zakona, naperjene proti onim, ki se drznejo dotekniti se posvečene osebe vladarja, uporabljajo tudi v varstvo svoje lastne gnusne domišljavosti?! In s takimi ljudmi se moramo mi boriti za svoja človeška in božja prava! Gorje nam!

Nič ni bilo! „Naši Slogi“ poročajo iz Pulja o raznih nesposodnostih, ki so se dogajale povodom prihoda grofa Badenija v Pulj. Demonstriralo se je prostiški in opetovano proti „Slovanski čitalnici“, a tej demonstraciji je prednjačila godba društva „Operaia“, kojega člani so v službi c. kr. arsenala. Po noči so neodrešenci pomazali zidove rečenega društva. Te demonstracije priznavajo vsi italijanski listi. O drugih demonstracijah smo že govorili in govorimo tudi danes na drugem mestu.

Ali kakor rečeno, najbolje priče za te divjaške čine so italijanski listi, ki se še ponasajo, kakor da so pobili vsaj jednega Menelika. Vendar je javljal uradni korespondenčni biró vsemu svetu, da se je v Pulju vse mirno vršilo in da ni bilo nikakih demonstracij. Škoda zares, da puljski fakini v fraku, rokavicah in cilindrih niso razbili nekoliko hrvatskih glav, potem bi bil morda doznal tudi korespondenčni biró, da je bilo „nekaj demonstracije“. Sreča res, da je tudi grof Badeni sam nekaj videl in čul in da je bil takoj obveščen o onih dogodkih; sicer bi bil morda tudi on verjel poročilom korespondenčnega biró: da ni bilo nič, da so bile same otročarije!

Nadaije poročajo „Naši Slogi“ tudi iz Pulja, da so oblasti zaustavile neko brzojavko, namenjeno tržaškemu „Piccolo“, v kateri so puljski bratje javili tržaškemu bratom, kako so hrvatski poslanci došli v Pulj izzivat in kako da mislijo oni (Lahi) prirediti vse demonstracije. Brzojavni urad je izročil to brzojavko okrajnemu glavarju Rossettiju in le-ta namestniku Rinaldiniju. Iz teh dejstev je torej jasno, da so oblasti v Pulji bile opozorjene, da Lahi nekaj pripravljajo. Opravičeno je torej vprašanje „Naše Sloge“: „Ali so oblasti v Pulji tako šibke nasproti občinskim uradnikom v Pulji, da niso mogle preprečiti onih demonstracij?!“ — Gospóda odgovarjajte, vrsta je na vas!

Klasični priči. Že grofa Badenija je pred njegovim potovanjem po slovenskih pokrajinah neka visoka oseba — bivajoča baje v lepi pokrajini goriški — poučila tako, da Slovenci vsako reč pretirujemo. Onemu pa, ki pretiruje, torej laže več ali manj, seveda ne gre nikaka vera. In kdor laže svojemu sosedu na škodo, je zloben človek. Tako smo prišli mi Slovenci na glas zlobnega in surovega naroda, hotečega le krivico delati svojemu sodeželanu italijanske narodnosti.

S takimi nazori je dospel grof Badeni na Primorsko; z nazori — nevernega Tomaža. Dali so pa dejstva in dokazi, kakor jih je mogel videti in opazovati med potovanjem, spremenili Savla v Pavla, o tem pa nas pouči bodočnost.

Mi Slovenci pretirujemo torej, tako trde oni, ki nočejo govoriti resnice o nas. Slovenci in Hrvati gledajo le, kako bi iz vsake malenkosti napravili konja; ta lepi pouk so mu dali na pot grofu Badeniju.

Zuano je, kaj se je godilo povodom potovanja grofa Badenija v Kopru, v Poreču, v Višnjaju, v Vižinadi, v Pulju, v Buzetu itd. Slovenci in Hrvati so seveda toliko — pametni, da ne hoté molčati o takih stvareh. Čudne stvari so bile to: ne baš častne za one, ki so jih počenjali. Da so se dogodile take stvari kje drugje in ne v deželi Primorski, rekli bi lahko, da so močno močno kompromitovani oni, ki so dejanski vršili take stvari, še bolj pa oni poznani nepoznanci, ki so jim bili intelektualni provzročitelji. Tako bi bilo kje drugje, pri nas pa, pri nas le — pretirujejo oni, ki govorijo o takih stvareh. Ako smemo verjeti, bili so vsi tisti dogodki v Poreču, Višnjaju, Pulju itd. le „fletni“ intermezzi; v boljše zabavo onim, ki so čakali na avdijencijo pri grofu Badeniju. Zlasti vse ono, kar se piše o demonstracijah in napadih na hrvatske deputacije v Pulju, je strašno — pretirano. Nič hudega ni bilo, prav čisto nič, vse se je vršilo v najlepšem redu, tako, da je mogel celó vsikdar nepristranski — kdor ne veruje, plača groš za „Lego“ — korespondenčni biró poročati le o tisoč lepih stvareh, združujočih se v imponanten dokaz, kako dobri, miroljubni, pravični, strpljivi in lojalni so — Italijani istrski. Kompromitovani pa smo bili seveda mi Slovenci in Hrvati, ker smo, pisóči o nekih dogodkih tam v Pulju — pretiravali, torej vsaj deloma govorili neresnico. Tako je instrukcija goriškega prijatelja pomogla tudi istrskim prijateljem — in slavni korespondenčni biró je mogel poročati o potovanju grofa Badenija po Istri po — svoji stari navadi, kakor jo je ustanovilo nemškoliberalno načelo, „da Slovane treba pritiskati na steno“. Vse bi bilo torej prošlo gladko in brez nezgode, da ni tudi takih ljudi na svetu, ki nikakor nočejo verovati, kar pripoveduje slavni korespondenčni biró, in da nisti nastopili dve klasični priči za ono, kar smo trdili in pisali mi, Slovenci in Hrvati — priči, da so se n. pr. v Pulju res godile demonstracije proti hrvatskim deputacijam.

Prva taka klasična priča bi bil naš — „Independente“. Ta list je v polnem obsegu potrdil to, kar smo poročali mi. Ker pa bi se nam utegnili reči, da temu radikalnemu glasilu ne gre nikaka vera, ker v svoji lastni brutalnosti rad renomira z brutalnostmi svojih pristašev in si torej — če ni drugače — tudi izmišlja razne dogodke, obrniti se hočemo takoj do druge priče, o kateri ne more pač nikdo reči, da bi hotela pretiravati Hrvatom na ljubo. Ta priča je vojaški list „Reichswehr“. Torej list, ki služi instituciji, koja, po našem menenju, pretirano skrbjo izključuje iz svoje srede sleherni dih narodnega čustvovanja, koje glasilo je torej vzvišeno nad sumom, da bi

hotelo kopati in gladiti strugo „slovanskemu navalu“ v Avstriji, in na Primorskem še posebe. Ta list torej, ki vidi pred seboj le vojaške in državne interese in ki je z ozirom na naše narodne težnje gotovo mrzel do dna svoje duše, ta list piše v svoji 964 številki od dne 23. septembra:

„Povodom bivanja (v Pulju) ministerskega predsednika grofa Badenija došlo je pred njegovimi očmi do pretepanja, provročenega po irredenti, koji spopad je bil v povod našim nadebudnim „mulotom“ (pouličnjakom) do vsklikanja... (tu navaja list laške vsklike, koje pa je popačil dunajski stavec. Ured.)

Ko je namreč v nedeljo dne 13. t. m. slovanska deputacija pod vodstvom dra. Laginje hotela v municipij, da se predstavi grofu Badeniju, vsprejeli so jo irredentovci pred municipijem strašnim žvižganjem in tulenjem, ki je trajalo še potem, ko se je grof Badeni odpeljal. O odhodu razvrstili so se isti irredentovci pred kolodvorom ter zapričeli, ob sklikanju „Evviva Italia“, „bombardament“ na slovanske deputacije z gnjilim krompirjem, paradizniki in čebulo. Tudi vračajoči se s kolodvora so kričali pred društvom „Gabinetto di lettura“ in na „forumu“ — „evviva Italia“! In to v trdnjavi in v centralnem pristanišču!! Občinska straža — tudi ko bi hotela kaj storiti — je popolnoma obnemogla, in ne manje je obnemogel poveljnik trdnjave in zajedno pristaniški admiral, kajti do občinske straže ne sega njegov vpliv. V očigled tem zadnjim demonstracijam proti Avstriji in ob drugih tukajšnjih odnošajih usiljuje se samo ob sebi vprašanje: ali ne bi bilo nujno potrebno, da bi se v Pulju zasnovala vojaška varnostna straža (kakoršna je v Krakovem, Lvovu in v Pšemislju), ki bi bila nad strankami in na kojoj bi se mogli brezpogojno zanašati ob vseh okolnostih“.

Tako govori klasična priča „Reichswehr“ Ne zahtevamo, da bi se verojelo nam, „ki pretirujemo“, pač pa bi morali verjeti takim virom, kojih ne silijo nikaki strankarski, ali politiški, ali narodni oziri, da bi krivo pričali o odnošajih istrskih. Morda morda počne vendar svitati v glavi temu in enemu — sedaj, ko je čul klasično pričo —, da vendar ni vse pretirano, kar pišemo mi o naših odnošajih.

Tedenska statistika tržaška. V tednu od 13. do 19. t. m. rodilo se je v tržaški občini 81 zakonskih otrok (37 moških, 44 ženskih) in 9 nezakonskih (2 možka, 7 ženskih). Razven teh jih je bilo 5 mrtvorojenih. — V isti dóbi je umrlo 69 oseb (42 moških, 27 ženskih). V razmerju na število prebivalstva, računano na 161.886 ljudi, nevštevši vojaštva, pride 22:10 mrličev na vsakih 1000 duš, ako računamo povprečno umrljivost na leto na podlagi števila umrlih prejšnjega tedna. — Zdravniški izkaz navaja med vzroki smrti: 1 slučaj óspic, 1 sl. dávice, 8 sl. jetike, 8 sl. vnetja sópnih organov, 2 sl. kápi itd.

Pozabljen — jetnik. O klasičnem dogodku javljajo iz Pariza. Pred poldrugim letom po prilici je pobegnil knjigovodja neke velike tvrdke, Paskval Vigerie, poneverivši 10.000 frankov. Preiskava o tej stvari je bila poverjena sodniku Danionu, ki jo je provel ter izročil dné 4. junuarja 1896 stvar poroti. Dné 15. januarja pa so Vigerieja zaprli ter ga doveli pred preiskovalnega sodnika Daniona. Le-ta je izjavil, da Vigerieja ne more zaslišati, ker nima več aktov o njem, da pa se bode informoval na sodišču ter da prične novo preiskavo. Toda tu pričanja čudo: Sodnik je od tega trenutka pozabil na razpravo, na obtožnica-jetnika in o istem v obče ni govoril več. Razprava proti Vigerieju vršila se je torej pred porotnim sodiščem takó, kakor da je Vigerie begun, o kojem se ne zna kje je. Razprava je končala s tem, da je bil Vigerie „in contumaciam“ obsojen na 10 let zopora. To razsodbo je poslalo sodišče na nekdanje bivališče Vigeriejevo. Tam je vratarica na vso srečo povedala sodniškemu slugi, da je Vigerie že od januarja v preiskovalnem zaporu! Sodniški sluga je prijavil svojim predpostavljenim uradnikom to, kar mu je povedala vratarica in res so našli Vigerieja v zaporu, čakajočega potrpežljivo, da ga vendar enkrat že popeljejo pred preiskovalnega sodnika. Ko pa so mu povedali, da je že obsojen „in contumaciam“, protestoval je pozabljeni jetnik proti takemu postopanju „z vsemi štirimi“. V ponedeljek bila je torej nova razprava v prisotnosti Vigerieja

